



Introduction: Birkat Aveilim – Three distinct practices¹

- Birkat haMazon during shivah²
- Consolation at the cemetery in the shurah
- A meal and blessing in the rechavah

Counting toward the minyan

- Rav Nachman/Rav on who counts toward a minyan
 - Chatan counts toward the minyan for sheva berachot³
 - Avel (mourner) doesn't count for the Shurah's berachah of consolation⁴
 - Q: But a braita says the avel counts?
 - A: Rav can disagree with a braita
- Rabbi Yitzchak/Rabbi Yochanan on who counts toward a minyan
 - Chatan counts toward the minyan for sheva berachot
 - Avel (mourner) doesn't count for the Shurah's berachah of consolation
 - Q: But a braita says the avel counts?
 - (8b) A1: The braita is regarding birkat hamazon, Rabbi Yochanan is regarding consolation
 - Q: But we have Rabbi Yochanan say an avel doesn't count for "birkat aveilim", and that doesn't involve a berachah, just consolation!
 - A2: The braita is regarding birkat hamazon, Rabbi Yochanan is regarding the rechavah
 - Q: But a further source has Rabbi Yochanan say this is all 7 days – the rechavah is only after the funeral!
 - A: If new people arrive, rechavah is repeated. Like what Reish Lakish did for Rabbi Chiya bar Abba, a day after the latter lost a child
- Five statements of Reish Lakish to comfort Rabbi Chiya bar Abba, via his speaker
 - 1: For the loss of a child⁵ - he blamed the loss on the sins of others
 - 1) It was a child, and he linked it to Devarim 32:19 מכעס בניו ובנותיו
 - 2) It was a young man, and he linked it to Yeshayah 9:17 על בחוריו לא ישמח ד'
 - Target on Yeshayah 9:17⁶ - The grave punishment⁷ for coarse speech at a chuppah⁸
 - Not that he intended to blame the parents, but to blame the generation

א. ברכות מזו ע"ב

ואמר רב נחמן בר יצחק, תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי עוקרין אותה בבית האבל, כדתניא, "מה הם אומרים בבית האבל? ברוך הטוב והמטיב. רבי עקיבא אומר ברוך דיין האמת." הטוב והמטיב אין, דיין אמת לא? אלא אימא אף הטוב והמטיב. מר זוטרא איקלע לבי רב אשי, איתרע ביה מלתא, פתח וברידך הטוב והמטיב קל אמת דיין אמת...

ב. מגילה כג ע"ב

משנה: אין פורסין על שמע, ואין עוברין לפני התיבה, ואין נושאים את כפיהם, ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא, ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים, ואין מזמנין בשם, פחות מעשרה... "ואין אומרים ברכת אבלים וברכת חתנים (וכו)" מאי 'ברכת אבלים'? ברכת רחבה, דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן, ברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין, ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין.

¹ See Berachot 46b, Mishnah Megillah 4:3, Megillah 23b

² See Shulchan Aruch Yoreh Deah 379 and Aruch haShulchan there, and Mourning in Halachah pp. 181-183

³ Then why did Boaz summon 10, and not 9? See <https://din.org.il/2012/02/21/%D7%A1%D7%A2%D7%95%D7%93%D7%AA-%D7%A9%D7%91%D7%A2-%D7%91%D7%A8%D7%9B%D7%95%D7%AA/>

⁴ Why would we require 10 for consolation? Reshimot Shiurim to Bava Kama 36b

⁵ The choice of קבל instead of כנגד for this one may be a pun on קבל as "cry", like Onkelos to Shemot 22:22

⁶ Still by the speaker (Meiri)

⁷ How does the pasuk teach this costs the rest of one's life? (Rashi, Maharsha)

⁸ In general, sexual matters are not for public discussion; see Bava Metzia 23b and Eruvin 55b

ג. שו"ע יורה דעה שעט

סעיף א: כשמברכין ברכת המזון בבית האבל, אומר ברכה רביעית כנוסח זו: בא"י אלקינו מלך העולם הקל אבינו מלכנו בוראנו גואלנו קדושו קדוש יעקב המלך החי הטוב והמטיב קל אמת דיין אמת שופט בצדק וכו'. הגה: לוקח נפשות במשפט שליט בעולמו לעשות בו כרצונו כי כל דרכיו במשפט ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבים להודות לו ולברכו גודר פרצות ישראל הוא יגדור הפרצה הזאת מעלינו ומעל אבל זה לחיים ולשלום (טור).

סעיף ב: יש מוסיפים בברכה שלישית: נחם ד' אלקינו את אבלי ירושלים ואת האבלים המתאבלים באבל הזה, נחמם מאבלם ושמחם מיגונם, כאמור: כאיש אשר אמו תנחמנו (ישעיה סו, יג) וכו' בא"י מנחם ציון בבנין ירושלים.

סעיף ג: יש אומרים בברכת זימון: נברך מנחם אבלים שאכלנו משלו.

סעיף ד: בשבת, אם בירך ביחיד, או בג' אבלים, מברך כדרך שמברך בחול, דצינעא הוא. ואם אכלו אחרים עמו וברכו, אין מזכירין מעין המאורע, דכיון דאיכא אחרים לאו צינעא הוא.

סעיף ה: אבל מצטרף לתפלה ולזימון, בין לג' בין לעשרה.

ד. גר"ח, מובא ברשימות שיעורים לב"ק לו:

הבחין הגר"ח זצ"ל בין שתי פרשיות שבתורה המצוות על הצדקה: פרשה אחת בראה (דברים ט"ו: ז' - י"א) ... ופסוק שני בבהר (ויקרא כ"ה: ל"ה) ... וביאר הגר"ח זצ"ל ששתי פרשיות אלו הן שני חיובים נפרדים, שחובת היחיד במצות הצדקה נלמדת מהפרשה בראה... ואילו בפ' בהר, "והחזקת בו גר ותושב וחי עמך", מדובר על חובת הציבור...

ובכך ניתן לפרש את המש' בפ"ג דמגילה (כג): "ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים כו' פחות מעשרה, " לכאן קשה למה במצוות אלו של חסד בעלמא זקוקים לעשרה? אכן ע"פ יסודו של הגר"ח זצ"ל מוסברת שכן בכל מצוות של חסד כמו בצדקה מלבד חובת היחיד קיימת גם חובת הציבור, ומשום כך מצריכים עשרה בברכת אבלים ובברכת חתנים, דהיינו ציבור בעד קיום החסד של הציבור.